Контрольный экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШОАТТА, 18 ОКТЯБРЬ, 1980 ШУ. ● № 125 (6255). ● Мах 2 кепиг.

Промышленноста болхлой!

ЧІоагІбе вай Даьхен индустриальни низ!

СихагІа кара а ерзае эффективно пайда а эца производственни низалех!

Юкъейоалае керда техника, прогрессивни технологи, дикагІа йола опыт!

(КПСС ЦК ТІаьхехамашцара).

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА НАКЪАДОЛХАШ

Ялат дІадийна баьннаб

Дика чакхдоаних МагІалбикера «Луч» совхоза нхаш леладераша пятилетка йистейоала шу. ХІара гектара тІара 19 центнер на бола ялат чуийдед, из дохнара ухх шера план толамца кхоачаш а ша. Масала, план 1000 тонн йолча, 1100 тонн ялат дІаденнад пачхахьалкхенна. Цу гІулакхо торо хилийтар Даьхенна пятилетка планал совгІа йиъ бІаь тонн ялат дІадала.

Ялат чуийца доаннхаше а дІадоладир совхозо хьатІадоагІача шера хьувкъама тешшаме лард йоллара балхаш а. ХІьата уж толамца чакх а даьхад хІанале. Районо эггара хьалхарчарца рапорт деннад совхоза механизатораша гурахьа дув ка бола ялаташ дІадийна баларах.

Пачхахьалкхен план, кхоачаш а еп эзар гектара тІа дикагІча агротехнически ханашка, цхьоалагІча классах долча фуна дІадийнад бовхаме ка бола ялаташ. Царех 725 гектара тІа кІа да, вож — мукх.

— Гектара тІара тхьесста центнер хьувкъам чуцар кІоэига лоархІ тха механизаторашa, — дувц совхоза директора Хамхоев Салмана. — дІахо йодача хина не хьохкам белгтала лакхбе лаьрхІа да тхо. ЛерттІа Іунал деш хилча 25—30 центнер йолаш на бола ялаташ кхеде йиш я совхоза кхашка. Из кхета а деш хІинахьи дикен чакхдаьхад тха механизаторашa ухх гурахьа ка бола ялаташ дІадера балхаш. Оахама кІел хІара гектара тІа кхоккха центнер кхоачийташ суперфосфат тессай 800 гектар совгІа долча кхашка.

Дика чакхдаьхар ялаташ дІадера кхаш нийсдара балхаш. Оахам даьчул тІехьагІа макхаца, культиваца лаьтта цамца а даьккха, тІагІоллара нийсдир. Ухх гурахьа лаьтта чІогІа декъа хилар бахьан долаш царех цхьадола балхаш шоаза а кхоаза а чакхдаха деаш хилар укхаза.

Ялаташ дІадувш хинаб цу балха йоккха опыт йола механизаторш: Крошка Анатолий, Пфандар Иван, Виденбек Владимир, сеяльщикаш Бенбузаров Іайшет, Ворзоева Вахьидат, Хасанова Эмма. Дийнахьара балха декхараш тІехкхоачашдеш шоаш беш бола болх цІенен дикен беш чакхбаьннаб уж. Цунца тешал ду хьалха дІадийначa кхашка цхьатарра тІадаьннача ялаташа.

ВорхІ бІаь гектара тІа дІасеза совхоза механизаторашa бІаьстн юа культураш. Цу гІулакха кийчо еш эзба лаьтта оахаш ба уж хІанз. Йиъ агрегат я хІара дийнахьа из болх беш. Хьинар кхо ца деш къахьегаш ба совхоза эзба лаьтта оаха механизаторш. КПСС XXVI съезда сийна йолча къахьегама вахте а этта. ХІанадехьа аьха даьккхад цар планагІа доагІачох ахане́л совгІа лаьтта. Къахьегама вахте болаш деэдир цар юрта боахама къахьегамхой цІей а.

Эзба лаьтташ оахаш болча механизатораштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаеш, дикагІа балха хьоккамаш доахаш хьабоагІа трактористаш Боков Ахьмадхани Баронин Владимира. ХІара дийнахьа цаІа ахи балха норма кхоачашъю цар, хьабеш бола болх цІена а беш.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 63 шу дизарга долча КПСС ЦК ТІахьехамаша бокхха тоам баь совхоза механизатораш хургболча хьувкъама ма хулла тешамегІа лард йоллар духьа къахьегаш ба хІанз.

А. ХАРСИЕВ,
тха соб. корр.

Низ кхоачар деш

Хала хьал долаш я тха Сунженски района «Заветы Ильича» яха колхоз. Гусеничнн еррига а ялх трактор мара яц боахаме. Лоамашта юкера колхоза лаьтта аха а товде а чІогІа хала да. Цига болх беш йола техника сиха тишлу. ХІьата из товс, меттаоттае торо йолаш дац тхо. Мастерскеш яц.

Еха техника товеш, цун хьалага хьожаш цаІ мара сег вац — слесарь - наладчик Булгуев Гилани. Дошо кулгаш долаш, техника дика йовзаш, къахьегамa тІера сег ва из. Цхьабакъда, кхоачамболлаш запасной оатхалаш, эша материалаш ца хиларах цун низ дІакхачац технико хадданза болх бергболаш гІулакх вІаштІехьдаккха.

Шиъ — капитальни, цаІ текущи ремонт о езаш кхо гусеничнн трактор латт хІанз болх ца беш. Цу тайппара, лаьтта аха, кхьдола балхаш де пайдана а йолаш йисараш кхоъ мара яц.

Цунца цхьана, уж яххе а товаь хиннанларс я ахаш болх бе йиш йолаш хургьцар механизаторий говзал дика караерзаь трактористаш боаландаь. Тхоай бохаме уж нийчбе тха торо яц, цу хьакъехьа новкъостал дац тхона районни организацеша а. Геттаро во да из хьал хІара шера нийслуш хилар.

ХІьата а тхоай низ дІакхоачар ду оаха хьалхашка латта декхараш ма хулла дикагІа кхоачашде гІерташ.

Масала, тІадоагІача шера хьувкъама ма хулла тешаметІа лард йолла йиш хулийтача торонех бизза пайда ийцар оаха. Тайп - тайпара минеральни удобренеш а тайса хьаьндир гурахьа юа культураш дІаера хьанъоастадаь хинна дерриго лаьтта. КІа а, мукх а, доакъара лаьрхІа кхьйола культураш а дІайийна яьхар толашагІа йолча агротехнически хана. Белгалдаккха деза, дІадийна дерриго фу цхьоалагІча класса кондици йолаш хиннилга.

Гурахьа юа культураш [illegible] механизатора Баркинхоев Макшарипа. Цу гІулакха хьакъоастадаь хиннача лаьттах кІезигагІа дале а 80 процент цо аьхар. Иштта овсаре болх бу цо кІанз эзба лаьтта оахаш а. ХІьата цу хьисапе 370 гектар лаьтта аха дезаш да ухх шера. Цунах 250 гектар совгІа эзба аьха даьккхад хІанале.

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 63 шу дизарга дола КПСС ЦК ТІахьехамаш дег тІара къоабал а деш, тха колхоза механизаторашa дош лу 7 ноябрь хьатІакхоачаш дерриго лаьтта эзба аьха даккха. ЛаьрхІар кхоачашдара тхоай низ дІакхоачар а дергда.

Х. ФАРГИЕВ,
Сунженски района «Заветы Ильича» яхача колхоза коьрттера агроном.

Духха тайя Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 21-1 йолча установке операторалла болх беш я Сидорова Надежда Яковлевна. Къахьегама графикал хьалха а яьна установка болх беш хилара юкъе доккха дакъа доал цуп а. Болх дика баь ца Іеш кагирхой хьехамча я из, хІьата хаддаза къоначa мехкдаьтта чакхдоахараштa новкъостал а ду цо.

СУРТА ТІА: оператор Н. Я. Сидорова.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Гайдолг ца дуташ

Гудермесски района «Новогрозненский» совхоза шолагІча отделене комсаш 392 гектара тІа я. Уж кхаьчкхаьчача участнашнара чуийна хьайоахаш латт. Берриго кия тІабахийтаб йоа ца еш, хаиахьа уж чуэцара.

ШолагІа отделени декхарийла я 1705 тонн комсаш дІаяла. Из задани 300 тонн дукхагІа кхоачашъе торо я отделене коллектива.

Юкъера лаьрхІача гектара тІара 58 центнер комсаш йоал, хІьата план 43 центнер я. БІаьш нах ба комсаш чуэцаш. Хьаьх-яьха комсаш заводе дІакхухьийт.

Хьувкъам гІадвугаш ба. Комсаш кхеьраш хьинарс къахьегаш ба. Берригнеша а хІана яц аьнна балха нормаш тІехкхоачашъю. Эггара доккхагІа хьоххамаш да Насуханова Аймата, Муталиева Яхийтай, Яханова ПаьтІамата, Багиева Курсана. Норма 300 килограмм йолаш дийнахьа цар йоах 700 килограммага кхаччалца комсаш. Къахьегама яхье хьалкалаттарашта нийсбала гІерт берриго болхлой.

Комсаш чуэна йолаелча денз хьалхарча моттиге латт Насуханов Бонас кулгалдеш йола бархІлагІа бригада.

— Доккха де йиш йолаш да тхо, — аьлар Бачас, — хІанзза хоам баьб тхога пятилетка тІеххьарча шера задани кхоачашьяьй аьнна. Котбеьнарий сийна урагІалхийтай цІе байранх.

52 гектара тІа я цу бригада комсаш. Берриго низ тІа бахийтаб пачхахьалкхенна 258 тонн комсаш дІаялара. Уж чуэца йолаеннача хьалхарча деноша хьахьекхар пар къахьегам эсхьа ца байнилга. Духхьал 23 гектара тІара хьаьхача комсаша кхоачашйир шера план — хІара гектара тІара 120 центнер комсаш яьлар. Эггара тІех хьийкъа комсаш я уж. Комсаш цІена чуэц. Цхьа гайдолг дитац хьадаккханза. Эггара дукхагІа комсаш яьхай Абаева Кемисе, комсомолкаша Хинзатханова Хьавас, Вежиханова Амантас. Царгара хьокхам а эшаш болх бу вокх болхлоша а.

ХІара денна 26-негара 34 тоннага кхаччалца комсаш чуэц Насуханова бригадо. Гулъяь комсаш тІайотт лаьрххІа уж дІакхахьара яьча трактори лафеташ тІа механизатора Алхазов Ибрахим, чхьагІар доакхача заводе комсаш сиха дІакхухь возчикаша Колуев Им-Іаьласи Анкуев Вахаси.

Шийна карагІаьнначох кхоачам баь Іац бригада. Кхы цхьаьнха а шера йоагІа план кхоачашъергья аьнна дош деннад бригадо.

ТІехь-тІехьа дукхагІа толамаш доахаш комсаш чуэц Элинханов Им-Іаьла керте латтача иттлагІча бригадо а. Ший заданеш хакал хьалха кхоачашъяьй цу коллективо а. Цо а деннад дош планал тІех 36 тонн комсаш яла.

Комсаш сиха чуийна яха еэаш я. Болхлошта новкъостал деш ба Гудермесски педагогически училища дешархой. Эггара дикагІа къахьег дешархоша — йижараша ДжабраиловгІар Хедси Шовдаси. 280 килограмм норма йолаш цар дийнахьа 500—600 килограмм комсаш гулъю.

Комсаш яхара цхе шера план кхоачашъяьй «Новогрозненский» совхоза коллективо, планал совгІа 2000 тонн комсаш лургйолаш а я.

А. ГИННО,
Гудермесски района «Красное знамя» газета корреспондент.

Зубайраева Машура Грозненски производственни швейни объединене болх беш я. Шийна тІадилла гІулакх дизза кхоачашдеш, хьинаре къахьегаш хиларца кхьйбарел белгалагІа я из. Из бахьан долаш хаддаза доккхий толамаш доах цо. Сменагна йола норма массала 15—20 процент тІехкхоачашъю цо.

СУРТА ТІА: хьалха латта швей-мотористка Зубайраева Машура.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ПРОМЫСЛОВИКИЙ ЧІОАГІА ДОШ

Бурув деттача хІара бригадана лоархІаш шера 5000 метр бурув тоха а 1,5 шера скважина янкка а аьнна дІайолаь къахьегама яхь хьалъяьцай «Грознефть» объединене промыслови бригадаша а. Мехкдаьтта доахарий яхье хьалха латт иттлагІча пятилетна план хІанзале кхоачашъьйи шу хьадоладелча денз планал совгІа 17,2 эзар тонн «Іаьржа дошув» даьккхан йола Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» яхача гази мехкдаьттех доахача управлене коллектив. Къахьегама овсарле планагІа лаьрхІачул дукхагІа лакхъяьй, хІьата планал совгІа 9 бетта продукци махьала янкхарех 403 эзар сома пайда баьб.

Цу управлене тІехдина къахьег тІоанашкара давлени хьаллоаттаара йолча, инженер Ф. И. Щербаков керте латтача цехо. Цун болхлоша, КПСС ЦК нюльски (1980 ш.) Пленума материалаши КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева цига даь къамаьли Іома а даь, доккхагІдола социалистически декхараш тІанийдад: тІоанашкара давлена хьаллоаттаар а хьадоагІа мехкдаьтта аькамдаккхар а духьа БоргІанерча мехкдаьтта доаккхача моттиге деннеи биисанней 11400 кубически метр технически хий чудихийта, скважинашкара доагІа мехкдаьтта лаьгІ ца далийтар духьа шоай ханнахьа геолого - технически мероприятеш чакхъяха. Уж дизза кхоачашдаро йиш хулийтар иттлагІча пятилетка тІеххьарча шера 9 бетта лаьттан ченашкара планагІа лаьрхІачул 10 эзар тонн совгІа дукхагІа мехкдаьтта даккха.

Дика лел цар гІулакхаш октябре а. Укх бетта хьалхарча итт дийнахьа даьккхад цар 50 эзар тонн гаргга мехкдаьтта.

Вахта хьинаре лелаю насосий машинистана коммунистана Шевченко Галинас, Пономарева Антонинас, Стебунова Аллас, слесара Шаталов Александра, сварщика Дериглазов Федора — цар йойтан тІоанашка чуухийта продукт, технологически оборудовани сеца латтийтац.

Шоай къахьегама толамаш КПСС XXVI съезда хетаду промысловикаша.

А. ТИЩЕНКО.

ОФИЦИАЛЬНИ ВИЗИТАЦА

КПСС ЦК-ас, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Советски правительства вехарагІа 16 октябре официальни доттагІала визитаца Москве веаа Афганистана Халкъа - демократически парте ЦК Генеральни секретарь, Афганистана Демократически Республика Революционни совета Председатели Премьер-Министри Бабрак Кармаль.

Аэродроме Б. Кармаль безаме тІаийцар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела Н. А. Тихонова, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхьча мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР КГБ председатела Ю. В. Андропова, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара Б. Н. Пономарева, кхьча официальни наха.

(ТАСС).

ДОТТАГІАЛА ХЬАЛАШКА

КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР правительства 16 октябре Йоккхача Кремлевски Заверисний [illegible] Генеральни секретара, Афганистана Демократически Республика Революционни Совета Председатела, Премьер-Министра Б. Кармала сийна.

Б. Кармалаца цхьана шуи тІа бар наькъа воагІача цунна улувбьнна баьхка афгански официальни нах.

Советски оагІонгахьара шун тІа бар новкъостий Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, К. У. Черненко, М. С. Горбачев, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумен СССР Министрий Советен председателий заместителаш, СССР министраш, СССР пачхахьалкхен комитетий председателаш, кхьбола официальни нах.

Шун тІа къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева.

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Веза новкъост Бабрак Кармаль!

Новкъостий, доттагІий!

ГІад а баха моаршал лу аз укхаза Афганистана Демократически Республика Халкъа - демократически парте ЦК Генеральни секретарага, Революционни совета Председателага Премьер - Министрага новкъостага Кармалаген цунца баьхнача доттагІал долча Афганистана партийни пачхахьалкхени дейтелашкен.

Вай хиннача беседо хьахьекхар хьоахальча ерригача проблемаех хетараш бокъонца цхьатара хилари вІаши дагарадараш кхетадари. Из-м кхетадеш а да. Афганистане, къаман-демократически революци котьаларца, къаьстта а цун шолагІча этапе, вай мехкашта юкъера традиционни доттагІала отношенеш вошала, революционни солидарноста, массе оагІорахьара цхьана гІулакхаш леладара отношенеш а хинна дІа ма эттайий.

Апрельски революце дерхІараш чакхдахар духьа лоаттабеча къовсаме Афганистана нийсъелар афгански халкъ шийна карагІдаьннача революционни хІаманех даьккха лаьрхІа хинна империализман гегемонизман низий шерра, бокъонца вІаштІехьъяьха провокацеш.

Дага доацаш нийсденна хІама дацар из. Революционни Афганистана духьала хьа ца хьувш беш бола тІом империалистически реакце лакеро кортамукъалени машар безачеи низашта духьала йоланьча йоккхача наступлене цхьа дакъа а хинна дІаэттаб. Из наступлени мел яьржаяр хІанз гуш да.

Шаккха а ца хиннача боарамга кхаьчай США-с кІиръяь еш йола гІема кийнонаши юха ца къовлалуш еш латта пропаганден, ала негаргда — ядерни тІом хетабелга. Цу бІехача кампанена юкъе дакъа лоаш эггара лаккхехьара бараш а юкъе болаш болча вашингтонски администраце Іалаьмате дукхача викалаша, шиппа а керттерча парте деятелаша, телевидени, радио, кепайоазув шоаш долаш.

Цецвоаккхаш чІоагІа эхь доадаь, цхьа вІаштІехьа долча, кхьметтел хьашт долаш да ала а гІертача, хІамах самна дувц цар ядерни тІом хьоабарах, из зуламе уйла чуйоссаю халкъа. Социалистически мехкех, къаьстта а Советски Союзах дувца провокационни аьлдитеши эгІазлон хабераши дІадаьржад ерригача вІашагІкхийттача Штаташка гІолла, хІьата цигара дІалеан масс оагІорахьа.

Лоаца аьлча, американски империализм бІаргагуш кердача «шийлача тІема» наькъа тІа йоалаш латт, цо хьаувттаду массане а юкъарча машара, дерригача халкъий кхерамзаленна кхерам тІатувса хьал.

Уж бале а е кхьдале а болча США а цун цхьоагІонхой а пачхахьалкхений деятелий конъюктурни расчеташи субъективни уйлаши мичча бесса яле а, цар деш долаа ловзар боарам боацаш чІоагІа кхераме да — хІьата эггара хьалха цун бала начгІоргбараш ухх шоаш хила а гарлу.

Агрессивни низаша лерхІараш юкъагІдахар, машар лорабар, сихдаь хьалеш латта гераш юхасовцадар, кхохкам кІаьдбара гІулакх доха ца дайтар — ишта да тахан вай планетерча машар беза болаш мел барий исторически декхир.

Дунен халкъашта юкъера хьал ирдара долча бахьанах цаІ а даь кхохкам кІаьдбара гІулакха моастагІаша пайда эц цар шоашкара хьалсувсадеш долча «афгански дош» оалачох. ХІьата, нийсагІа аьлча, — афгански революцехи Советски Союзахи дувцаза меттІаьлеех. Царна эш из хьал кхохкаденна лоаттадара, шоай милитаристски хьинар айдара.

МеттІаьлеш дувц цар, кхоалагІча мехкашта а цар хьаштаhta а духьала дераадаь чакхдаха лаьрхІа гІулакхаш е Афганистана а, е Советски Союза а доацилга, Афганистана деш долa советски новкъостал духхьал цхьа кІеза — афгански революцена духьалара тІема интервенции афгански гІулакхашта империалистически юкъегІертара массе формех социалиги мара доацилга шоашта геттара дика ховшехьа а.

Вайна дика хет хІанз Афганистанера гІулакхаш вІаштІехьдоалаш а вахар боарам тІа доагІаш латташ а хилар. Иштта хила доагІаш а да из-м. Цхьабакъда, хІана а сацанза да арахьара гераа низаш чугІертилга, арахьарча низаша чура контрреволюци хьаллоаттаелга.

Афганистана Демократически Республикана тІагІертарна хІанз кхетаде ха я, цар авантюрни планаш кхоачаш хила хьакха йоацилга. Афганистанера революционни процесс юхайоаккхалургйолаш яц. Афгански халкъен цун правительстван оагІорахьа — Советски Союзи кхьча социалистически пачхахьалкхенийи, дерригача дунен прогрессивни низий гІон солидарности.

Вай чІогІа латтаргда вошийшина а пачхахьалкхен кхерамзален хьашташ лорадеш, афгански халкъа хьалхашнара, Бабрак Кармаль керте волча цун правительствана хьалхашкара вошл интернациональни декхар кхоачашдергда вай бокъонца Советско-афгански договораген ООН Уставаген хьежжа.

Афганистана гоннахьа дунен халкъашта юкъерча ревкце лелаю провокацеши интригаши хьагуча а йоахаш, дола хІаме дана даргдац дунен цу районера хьал бокъонца лертІаданкхара. Цунга бода никъ нийса белгалбаьб 14 мае Афганистана правительства яьча заявлене тІа. Из я хьддан реалистически программа. Цун лоархІаме дакъа — цун лоалахо йолча Пакистанаца барт вІаштІехьбаккхар.

Ма дарра аьлча, да велалургвоацаш долча Вашингтонеи Пекинеи ловзара юкъебихьа хиннаб из мохк. Афганистанацара гІулакхаш кхохкадаь лоаттадерах цун аьттув баьнеи барт болаши цхьанкха хІама дац. Иззаморг ала мегаргдолаш да шоай лоІаме болаши болцаши антиафгански кампанена юкъебахача цхьаболча кхычарех а.

Дог доахаш хила ловра сона, Афганистана чурча гІулакхашта юкъегІерташ а ше малагІа вахар хьалдергдеи малагІа правительство оттаергьеи цун халкъа хьалхадоахаш а леладу хІамаш тІехьале йоацаш долга массане а кхетадергхиларга.

Деза афгански доттагІий!

СССР-е оаш еча визит — вай партешта, мехкашта, халкъашта юкъера вежарашха дола гІулакхаш дегІадахкара лоархІаме событи.

Овха сий ду Афганистана Демократически Республика арахьарча политика, цо лелаеча блокех дІа ца кхийттача мехка статуса.

Керда общество хьалъяр духьа лоаттабеча къовсаме, ший революцена карагІдаьннараш лорадара гІулакха советски халкъо ше хьаллоацаргхиларга дІахо а дог даха йиш йолаш я Афганистан.

Кад айбар дех аз:

Новкъост Кармали бела берриго афгански хьашийи могаш - маьрша бахара хьамара!

Советски Союзаи Афганистана Демократически Республиканех юкъерча вежарашха долча доттагІален цхьана леладеча гІулакхийи хьамара!

ЧІоагІача машарен дунен тІарча ерригача пачхахьалкхеняшта юкъе цхьатаррарча бокъонегІа гІулакхаш леладарги хьамара!

* * *

Цу къамаьла жоп луш къамаьл дир Б. Кармала.

* * *

ЧІоагІа уйла тІайохийташ лаллагІа дола Л. И. Брежнева Б. Кармален къамаьлаш дІаьхдаь тІоараш тохарца тІанийцар.

Безамеча, доттагІал долча хьале чакхдаьлар шу.

ГЕНАРАШ ЧУИЙЦАД

Укх тІеххьарча шерашка Урус-Мартана района боахамашта юкъе къаьстта дукха генараш кхеду «Гехинский» совхоза болхлоша. Дика хьувкъаду цар уж. Укх шера йокъал лаьттайоллаше а, гектара тІара 12 центнер генараш даьхар цар. Хий дуллаш доацача лаьтта из дика хьувкъам ба. 650 гектара тІа кхедаьд цар генараш. 7 комбайнаца чуийцар уж. Лоацача хана, ца доиташ чуийцар генараш комбайнераши транспортникаши!

ПланагІа пачхахьалкхенна 480 тонн генараш лаьтта даккхара, 100 тонн республика кхьча боахамашта фуна дІадала а 20 тонн шийна дІаде дІаоттаде а дезаргда совхоза.

С. МАДАГОВ.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

КЕРТТЕРА ДА ЛАЬРХIАР КХОАЧАШДЕЛГА

МагIалбикерча «Ингушский» совхоза коммунистий отчетно - хоржамий собране цIенхаштта къамаьл хилар парткома хьалхлеица совхоза къахьегамхошта укх тIехьйрча шин шера карагIдаьнначох.

Цу юкъа совхоза къахьегамхошта юкъе хоадамболлаш организаторски а кхетама а болх лелабаьб парткомо, совхоза коммунисташа. Цхьабакъда, массе а хана парте ма хьеххара, къахьегама коллектива хьалхашка латта боахама а социально-политически а декхараш кхоачашдара, цу керттерча гIулакха берригa къахьегамхой оарцагIбахара лаьрхIа ба берригa организаторски а политико - кхетама а болх.

Из керттера оагIув ларденйцача доккхал де дукха хIама дац совхоза партийни организаце, коммунистий иштта бар совхоза парткома секретаре М. М. Бокова аьча докладеи из юкъаш собране коммунисташа даьча къамаьлйи керттера чуловцам.

Долчча бесса аьлча, алхха алаташ кIедара цхьа дакъа мара кхы моттиг яц совхозе цхьа бахьан лерттIа болх дIабодаш, боахама хьалхашна латта иттлагIча пятилетка декхараш кхоачашдеш 107,5 процент кхоачашъьй совхоза кхаш леладераша ка бола ялаташ кхедара шоай пятилетка, планал совгIа массехк бIаь тонн ялат а луш пачхьалкхенна. ИттлагIча пятилетка планагIа хIара гектара тIара 20 центнер яккха езаш хиннача, юкъера лаьрхIача 21 центнер яьккхай. Из хьокхам а белгтала эшабеннаб укх тIеххьарча шерашка.

Къаьстта во лаа гIулакхаш совхоза хьайбаш леладеча даькъе. Укх пятилетке цхьаана а шера шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдаьдац совхоза хьайбаш леладераша. Кхы а шерагIа да шерагара ишерига хьайбаш леладара хьокхамаш лоэдуш хилар.

Пятилетка хьалхарча шера хIара Iаттагара 1729 килограмм шура яьккхаьле, шоллагIча шера — 1630 килограмм, кхоалагIча шера — 1438 килограмм, доьлагIча шера — 1360 килограмм мара яьккхаяц. ХIаьта укх шера ийс бетта ииккар 1220 килограмм мара яц. Пятилетка дIайоласнача 1976 ча шера хIара бIаь жийнэ тIехьа 85 Iаьхар кхебаьча метте, укх шера из хьокхам 48 Iаьхар мара боадаш дIайбеннаб. Иштта да боахаме доахани жайн леладара кхыдола хьокхамаш а. Продукцега дIабода мах планагIа лаьрхIачул дукха а лакхагIа ба.

Совхоза партийни организаци боахам лелабара гIулакхашта юстара хиннай ала йиш яц. Белгалдаьккхача кхоачам ба, отчет еча хана хиннача 12 партийни собранех бархIа, 30 парткома заседанех 28-и тайп-тайпарча боахам лелабара гIулакхашта хетаяь хиннилга.

Коммунисташа комбайнера Гетагажев Хьажбикара, совхоза керттерча агронома Гандалоев Iийсас, СовгIапчарча юрта Совета исполкома председателa Корigов Сулеймана, кхьбараша белгал ма даннхара совхоза тайп-тайпарча доакъошкара болх тоабара дешаш дукха дийцад, дика соцамаш тIайидаьд цхьабакъда, лаьрхIар, де тIайидар вахаре чакхдаьнха мегадац. ХIаьта лаьрхIар кхоачашдара тIехьо жам лоаттабелга партийни балха тIа керттера гIулакх ма дий. Цу деша лерттIа йоахкo еш хиннаяц совхоза партком.

Ше а цинй, новкъосташа а шоай аттистхам хана хьалха кхоачашъелга белгал а доаккхаш, Гетагажев Хьажбикара аьлар:

— Балха тIа а юкъара гIулакхаш чакхдоахача а шийгара хьокхам тойташ, цийна а коллективана а хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдара бехктокхам лаьхха болаш хила веза коммунист мичахьа ше болх беш вале а. Парткомо эсала лелабаьб коммунистий бехктокхам лакхбара тIаберзабаь беш бола болх.

— Совхозе керда гIулакх да комсаш лелаелга, — аьлар отделене управляюще Боков Хаматхана. — 700 гектара тIа я совхоза комсаш. 40—50 сег мара вац цар тIа болх беш. Уж геттара кIезига ба. Кхоачамболаш комсашта Iуналл дара яша техника яц. ПхелагIа шу да совхозе комсаш лелаю. Нозал йолча хана укхаза хьалъе мегадац комсашта тоха молхаш кийчъю эстакада. Из ца хилча ханнахьа комсашта молхаш тоха вIаштIехьдалаш. Дукхаза дийцар из доаш. Цхьабакъда, тахханалца хьадаь хIама дац. ПхелагIа шу да комсаш лелаеча отделене электричество боаца а. Юхьера е, укх шера электролиния хьалъяй. Ваь бутт дIабаьннаб йоккхача электролинех из дIахотта ца могаш гIулакх латта. Комсаш лелаераштa эшачул кIезига йоакхо ю совхоза а парткома а кулгалхоша, юрта Совета исполкомо.

— Укх шера цIанха а ца хиннача тайпара дика доакъарий кхоачам вIаштIехьбаьккхаб совхоза, — белгалдаьккхар совхоза керттерча ветеринари лоро Корнгов Махьмада. — цхьабакъда, из Iанта кийчо яра цхьа оагIув мара яц. ЦIаккха а хиннадац хьайбаш латта моттигаш Iанта кийчъяра гIулакхаш совхозе укх шера сание во. Дахна ма латтача отарашка массанахьа а хьалъе езаш я Iоахараштa лаьрхIа йола йIайха моттигаш. Iа хьатIакхоачаш латт. хьадаь хIама дац. Кийчо яьац доахан латтача ферме а. Цу хьакъехьа цхьаникха хIама дац керда йиллача ПМК гIишлонхоша. ХIаьта совхоза гIишлонхой хIанз царга дIабеннаб.

Иштта собране къамаьлаш дьраша белгалдаьккхар, совхоза инженерни служба балха дукха кхоачамбоацараш долга (керттера инженер Азриев Аслан), технически бахьанех дукха тракторий, кхыйола юртбоахама машинаш болх ца беш латтилга.

ЦIенхаштта критика йир собране къамаьлаш дьраша парткома, кхыйолча общественни организацешта цар нахаца болх ледара беш хиларах. Белгалдаьккхар парткома секретарь, рабочкома председатель кабинеташка а ца багIаш дукхагIа нака балхаш леча моттигашка хила безилга.

Белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахаре, дIахо болх тоабара, дикача хьокхамашца парте XXVI съезда накъабахара де дезараш белгалдоахаш соцам тIайийцар собране. Керда партком а аргIанарча городской партийни конференце делегаташ а хержар. Юха а совхоза парткома секретаралла хержар М. М. Бокоа.

Собране балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьлаш а дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе А. Н. Тацитовеи КПСС МагIалбика горкома хьалхарча секретара П. А. Бусевен.

А. БАСИЕВ.

Кхоана-кхачан промышленноста болхлой Ди

ЦIЕЙНА ДИКА НАКЪАБАЬХКАБ

Парте XXV съезда, цул тIехьагIарчи КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачаш а еш, Нохч-ГIалгIайчен пищевикаш иттлагIча пятилетка шерашка доккха дакъа лаьцад кхачан промышленноста продукци дукхагIа хьаяра юкъарча гIулакха юкъе. ИттлагIча пятилетке цул хьалхагIарча шерашка а саяна, чIоагIъяй материально - технически база, производственни мощностий яхалсамбаьхаб. 1976 шера болх бе йолаллийтар Грозненски шурий комбината керда цех, хIанта ма бахьан долаш цхьан смене 50 тонн мара чакх ца йоаккхаш хинна шура 150 тонн чакхъяха йиш хиннай, болх беш йолчи дукхача производствашта реконструкци яьй, хьатIадоагIа шу долалуш город Грозне болх бе йолайолийтаргья денне бийсаннен 132 тонн маьхкаш - булкаш арахеца низ бола керда маьхка завод. Дукха организационно - технически мероприятеш чакхъяьхай болхлой къахьегама хьалаш тоадара, халеи кулгашца деш долеи балхаш кIезиглара.

Советски наьха хьал-торо дIахо лакхъяра парте белгалъь шерра программа кхоачашъелга Iалашде а гIерташ, Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста болхлоша белггалара толамаш даьхад 10-ча пятилетке. Ерригача коллективашка производства эффективности балха дикали дIахо лакхъяр дукха социалистически яхь а йоаржаль, пятилетка 4 шера цар планал совгIа хьа а яь маьхала аьхай 1760 тонн макаронни изделеш, 934 тонн бежана даьтта, 1025 тонн нахчаш, 2 миллион совгIа шуша минеральни хий, кхыйола продукци, ерригa а 28,5 миллион сома маьха.

Цу гIулакха юкъе доккхагIа дакъа лаьцад планал совгIа дукха продукци маьхала яьккхача «Чеченингушвино» объединене, кхачан промышленноста министерстве, шурий промышленноста производственни объединене предприятеша, Грозненски дукха комбинато, генарий даьтта доаккхача заводо.

Республика кхачан промышленноста дукха а дукхагIа йолча предприятеша толаме болх бу иттлагIа пятилетка чакхйоалача шера. КПСС XXVI съезда яха ма йоаттIара накъаяхар дукха шерра социалистически яхь а йоаржаль, даькъа коллективаша керда толамаш даьхад производства экономически эффективности балха дикали лакхъяра. 1980 шера 9 бетта кхачан промышленноста предприятеша планал совгIа арахийцай 1000 тонн маьхки булкаш, 300 тонн гаргга генарий даьтта, Iалаьмате дукха макаронни изделеш, нахчаш, бежана даьтта, кхыдараш.

Карарча шера хьаде доладаьд 10 тайпара керда продовольственни товараш, продукце цхьадолча тайпай дикал тоальй.

1980 шера ийс бетта съезда хьалха лелаьча социалистически яхьа итогашка а хьежа, доккхий производственни толамаш дахарах КПСС обкома бюрос, НГIАССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо хьалхара моттиг хьожаяьй Нохч-ГIалгIай шекара завода, шоллагIа моттигаш — генарий даьтта доахача завода, чхьагIара-коньячни комбината, кхоалагIа моттиг — Шелковской райпищекомбината. Цу коллективашта диплом а луш КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Цlе байракх хьожаяьй, республикански газеташ тIа чIоагIдаьча Сийлен улга тIа яьхай уж.

Республика пищевикий уж толамаш даха вIаштIехьдаьнад укх тIеххьарча шерашка болх берех 99 процент чулаьца йола социалистически яхь шерра йоаржайрах. Тахан коммунистически къахьегама тIехьарча боламе дакъа лоац 5 эзар гаргга болхло, 1,5 эзар совгIча саго «Коммунистически къахьегама ударник» яха эзва цIи лелаю, хIаьта «Коммунистически къахьегама коллектив» яха цIи дола цIи лелаеш я ши предприяти — Грозненски макаронни фабрикеи Грозненски йий доккха заводи, 17 цех, участок, 21 бригада.

ХIанз кхачан промышленноста предприятешка паччахьалхен дикале Знак йолаш арахец продукце 25 тайпа, продовольственни товарий ассортимент тоаяра чакхдоахаш гIулакхаш да.

Кхачан промышленноста предприятей балха тIа уж толамаш даха вIаштIехьдаьнад къахьега коллективаш оарцагIйоахаш партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, боахама кулгалхоша организаторски кхетамеи болх бар, кхачан промышленностерча дукха эзараш болча къахьегамхоше тIабийрза къахьегар бахьан долаш. Цун аьттуъ боах иштта «ХIара денна — дикала Знак!», «ТIехьабусараш хургбоацаш берба болх!», «Керда пятилетка хьинаре дIайолергъя. КПСС XXVI съезда — даха ма доагтIара накъаIоргда!» яхача а кхыча а девизегIа лелаю социалистически яхь тIа-тIа шерагIа яржаш хилар бахьан долаш.

Кхачан промышленностерча 117 саго ханал хьалха — В. И. Ленин ваь 110 шу дуза ди тIаьхоачаш чакхъьхар шо-шоай пятилеткаш.

Шеко яц, нагахьа синна хIара коллективо, хIара къахьегамхочо производства кхоачамаш кхы тIа а лийхадаларе, даькъа балха тIа хIанз а долаш дола кхоачамбоацараш дIадоахаш хиннадаларе, кхачан промышленноста предприятей толамаш доккхагIа хинна хургхиларах.

Цхьаццайолча предприятеша хIанз ритмично бац болх, кхоачам болаш пайда эцац производственни мощностехи кхоачамехи, оттаьча ассортиментах йола продукци арахецара планаш кхоачашъяц. Технологически дисциплина телхаеш хиларах стандартин йоаца продукця арахецаш моттигаш нийслу.

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатели новкъоста Л. И. Брежнева КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) июньски (1980 ш.) Пленумашка хьакхайнаьча указанешца хьалхле а лелаеш, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, боахамий кулгалхоша, ерригача коллективаша чIоагIбе беза балха тIара кхоачамбоацараши теркал ца деш дисараши дIадахар, производства дерригача кхоачамех бизза пайда эцар, продукце дикал тоаяр, производства экономически эффективность ма могга лакхъяр, предприятеш кхы тIа а технически сихагIа кийчъяр, производственни мощностехи бийдалахи пайда дикагIа эцар дукха лоаттабу къовсам. ХIара болхлочунгара хьалеха деза плановни заданеш кхоачашъелга, бийдали материалаши боарамагIа дIаукхийтилга, йоаго хIамеи энергетически ресурсаши нхоелга.

Партийни организацешен боахамий кулгалхошен яхь лелаераштa вIаштIехьдаха деза цар творчески, оасаре къахьегаре, планаши тIаьIца декхараши кхоачашдара эша хьалаш. Кхы а шерагIа йоаржалоэ яргьяц КПСС XXVI съезда даха ма доагтIара накъадахаре дукха лелаю социалистически яхь. «ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яха тIахьехаи хIара бригада, цеха, участка, ерригa производственни подразделеней закон а хинна дIаотта беза.

Коллективай деррига творчески къахьегамеи хьинар тIадерзаде деза КПСС съезда решенеш. 1980 шера 22 феврале гор. Москвай Бауманска хоржамий округерча харжархоцца вIашагIкхийттача хана къамаьл деш хьакхайнаь КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa новкъоста Л. И. Брежнева указанеш чакхъяхара, иттлагIа пятилетка чакхйоалача шерен бIарччача пятилетная планаш хапал хьалха кхоачашъяра, КПСС XXVI съезда даха ма доагтIара накъадахара.

З. АХМАДОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома айтача, кхачан промышленноста а торговле а отдела заведующи.

КХОАНЕНАХ БОЛА ТЕШАМ ГIУЛАКХАШЦА ЧIОАГIБЕРГБА

Грозненски кондитерски фабрика болхлошта, ИТР-ашта, гIулакхерча наха атта дацар 10-ча пятилетка шераш. Тайп-тайпарча бахьанегIа юкъагIа а йоахаш кхоачаш ца еш юсар плановни заданеш. Цхьабакъда, эттара доккхагIен керттерен бахьан дар производственни участкашка болх беш хинна оборудовани чIоагтIа тиштъяь хилар. ЦаI шоллагIчоа тIехьа балха юкъера юлар линеш. Дзержински вIерагIча улицагIарча тха филиало хьалха арахецаш хинна массе тайпара продукци тIехь-тIехьа эшаяла яьлар, болх дIабодалар, де хулар, хIаьта территорехи помещенеехи арендни мах дIабаланза балацар. Иштта хьал тIа оттаьш латтар фабрика ше а. Ирсйн машинаш тиш а енна, балха пайдана йоацача яьлар.

Карамельни участко, планагIа 60 процент продукци луш хиннача фабрика керттерча участко. дийнахьара плановни заданеш кхоачашъяцар, цунга хьежжа ерригача фабрико а. Производство хIалак хулача дIаккхьача хилар гучадаьлар 1979 шерен 1980 шера юкхьенцарча бетташ-кея.

Фабрика болх дIахо бихьача ба е ца бихьача ба бакъахьа, яха деш эттар. Алапеш лоха хиларах балхаш тIара болхлой каст-каста хувцалора. Аьлча кхоачам ба, цхьан карамельни участкера кадраш 1979 шера а укх шера хьалхарча яьх бетта а, нагахьа саг мара ца вусаш, шоэза геттара керда яьнна хилар. Хувцалора иштта фабрика кулгалхой а: 1979 шера ши директор, шинъ керттера инженер хувцавелар. Атта доацаш декхар хьалхашка эттар къона а технически грамотни а волча директора Б. Я. Шайхаевнея керттерча инженера Б. Ш. Хасухановнен. Бакъда, царна ховра мичара дIаболабала беза.

ДIаволавалаза везар производственни участкашта, эттара хьалха карамельни участкана, реконструкци яргара, кадраш чаржаргарен оарцагIяхаргарен, кхалнаха деш йоача хьалача балхашта механизаци а яь аттача дахаргара. Хеталора, долла хIама кхетадеш да, ши пхьеш хьал а хьекха, хьаде дIаволалала мара везац аьнка. ТIаккха мичара яхьаргьа керда линеш, фу оттаергья ше гIоча бахача тиштбеннача Iамара-хии боахама (бе-бе диаметраш йолча турбешта, винтеляшта, задвижкашта, кхычарна) меттал. Из доцц кхоачашдера тар ма лусихагIа керда оборудовани яккха езар, цхьанахьара. КПСС Заводской райкомо решени а яь фабрикана тIачIоагIйир технически дика кийчъенна йола организацеш, новкъостала бахкийтар тахан а тIехьа шоаш ца кхобеш тхо долча къахьегаш боахка болхлойи специалисташи (№ 7 йолча треста Грозненски МУС-ера болхлой В. Н. Хаджинов, Л. В. Суровский).

Фабрикана керда оборудовани Iалашъяра кхачан промышленноста министраца К. Л. Исмаиловайца Москве йода директор Б. Я. Шайхаев, хIаьта цар из дика яа йоалеш чакх а даькхар. Тахан овлангара денз реконструкци яьй керттерча производственни участкана — карамельни цеха. Iамара-хии боахам хийцаб, болхлой къахьегам аттача баьккхаб.

Нагахьа санна хьалхагIа конферташта юкъеехка ловидэ мара тетташ тIаккхаьа йийзаяле, хIанз механизаци а яь турбашка гIолла дIачуте. Карамельни дражей цехашта капитальни ремонт ярах тха бIуболийтаб парте XXVI съезда даха ма доагIара накъадахара тIалатта декхараш кхоачашде тхоай ма яргхиларах.

Кхачан промышленноста болхлой Ди хьатIаккхоачаш дикача дешаца хьоахабича мегаргба фабрика болхлой. ИТР-аш ян. А. Маркитанова, З. Ахмадова, В. Ясаев, Б. Исаев, Т. Мусаев, С. Сазонова, Т. Хамхоева, В. Мартыненко, Л. Шептукаева, М. Тисаева, Г. Бастрыгина, Е. Колийкова, А. Ахмадова, Т. Коваленко, йикарий МалаевгIар сменай мастераш ян. Л. Губина, В. Бухарова, кертера механик В. Кагиров. Цар хьинарчча къахьегамо бокхача новкъа яьккхай фабрика.

Тахан оаха доккхал деш юац 10-гIа пятилетка кхоачаш а яь 11-ча пятилетка чотагIа къахьегаш йола ян. Т. М. Хамхоеваси Т. Темирсултановаси сменашта кулгалдеш йола карамельни цеха драже участок.

Лоацца аьлча, бIубенна йолаши хьаьдда гIулакхаш чакхдоахаши кхачай фабрика коллектив шин цIейга.

1980 шера ГПТУ-12 училищера къона болхлой-специалисташ — 24 саг вайтав тхона. Шоай хьинар ца кходеш къахьет цу массане а. Царех ба йиккарий АрсамаковгIар, Гиндеико Нина, Дегтерева Таня, Дорошенко Наташа, Партала Света, Перевалова Оля, Шмакова Наташа, Шабуева Лара, Додова Аза, Бокова Лида, дукха кхыбараш.

Декхараш кхоачашдеча керте латт коммунисташ карамельно - бисквитни участка йоккхагIйола мастер В. Н. Заманова, партийни бюро член, фабрике болхлочунгара хьайолаенна инженер-технолога кхаьча А. М. Шептунаева, Т. В. Рогач — партбюро секретарь, М. М. Багалов — снабжене инженер, А. А. Бцелиева — йоккхагIйола мастер, кхыбараш.

Коммунисташа Б. Я. Шайхаево — директоро, Б. Ш. Хусанова — производства начальника балхаца принципиальни гIулакх леладеш хиларах е а ховш кот гIортолга ю коммунистех, фабрика активия хьалхашка латта декхараш кхоачашдара. Фабрика коллективо кхетаду, 10-гIа пятилетка чакхъяккхарай КПСС XXVI съезда яха ма йоагтIара накъаяхарай хьинар шолхадаьккха къахьега, болх тIехь-тIехьа дикагIа вIаштIехьбаха, производство вIаштIехьйракхача хIара денна кердадараш юкъехкахьа дезилга. Из декхар тха кия кхоачаргболаши хийцна кхоачашдулургдолаши да.

И. ДРУГАЛЕВ,
Грозненски кондитерски фабрика партбюро секретара заместитель.

Шоай цIейна — кхачан промышленноста болхлой Денна — доккхийча къахьегама совгIаташца накъабаха лаьрхIача Грозненски макаронни фабрика болхлоша хьинар чIоагIа айдена къахьег укх деношка. Цу ден сийна фабрика коллективе яржача социалистически яхье хьалха латт ший балха нормаш хIара денна 120—130 процент кхоачашъеш йола прессовщика помощник Хайдарова Раиса Хамидовна, весовщица, хIанз дикалагIа хержача халкъа депутатий Грозненски горсовета депутат, «Знак Почета» яхача ордена кавалер, «1977 шера Социалистически яхье котъьяннар» яха знак лелаю Севостьянова Нина Николаевнас, хьажкIий палочкаш еча цеха грамовщица, «1976 шера социалистически яхье котъьяннар», «9-ча пятилетка ударник» яха знакаш лелаю Губайдулина Маскура Гарифулиновна.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа): Р. Х. Хайдарова, Н. Н. Севостьянова, М. Г. Губайдулина.

Н. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАМХОШТА — ТIЕХДИКА КХАЧАН ПРОДУКТАШ

Кхачан промышленноста болхлошта тIадожадаь гIулакх ю продукташ арахецилга да, цудухьа КПСС XXV-ча съездо халкъа хьал-торо лакхъяра белгалъьча шеррача программашa декхарийла бу уж республике бахача наха цу хьакъехьа дIадехараш дизза кхоачашде, тIехдика продукци арахеца.

Тха фабрико арахецаш йола макаронни хIамаши къарсяха хьажкIий палочкаши вай республика городашка а юрташка а бахача наха чIоагтIа хаотташ я. 1980 шера 9 бетта продукци арахецара план 101,2 процента маьхала яккхра 100,7 процента кхоачашъяьй фабрико. Планал совгIа хьа а яь, маьхали яьхай 77 тонн макаронни хIамаш.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхаш дезиэ а йолаш цIенача дег тIара, хьаьнала къахьегаш я тха болхлойи гIулакхерча наьхен барт тайна коллектив.

Социалистически яхье а тIанйца доккхагIдола социалистически декхараш кхоачайдеча а хьалха латт коммунисташ. Масала, 40 шу да Орехова Тамара Васильевнас фабрике болх бу, хIанз макаронни цеха бригадир я из. ЦIенача дег тIара а хьинар ца кходеш а къахьетарах нов. Т. В. Орехована Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай. Къахьегама оасарле лакха йолаш къахьегаш хилараа белгалбаьнна ба болхлой: 28 шера фабрике болх беш йола макаронни цеха расфасовщица Л. Т. Губанова, ше ца кхоеш 15 совгIча шера фабрике болх беш а из бахьан долаш «Знак Почета» яха орден енна а йола макаронни цеха прессовщица М. А. Новрузова, макаронни цеха сушильщица Л. Х. Ативбаева, хьажкIий цеха прессовщица III степена Къахьегама Сийлен ордена кавалер Н. Н. Севостьянова.

Р. ДАХКИЛЬГОВ,
Грозненски макаронни фабрика директор.

Ин. К. С. АБРАМОВАНЕН Н. Г. АРУТЮНОВНЕН НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МЕХКДАЬТТА, МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧА, МЕХКДАЬТТА - ХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Мехкдаьтта промышленностана юкъерча знакогIа бола специалисташ кийчбеча доккхий гIулакхаш карагIдуларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьтта-химически промышленноста заслуженни болхло яха сийлен цIи лойла

Абрамова Клавдия Степановнана — Грозненски мехкдаьтта техникума специальни дисциплиний хьехархочоа.

Арутюнов Иван Григорьевича — Грозненски мехкдаьтта техникума специальни дисциплиний хьехархочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 14 октябрь.

Ин. И. А. АНТОНЬЕВНА, К. П. КОЛКОВАНА, Г. П. ЛЬЯНОВАНА, С. А. ТУМАНОВНА, П. М. КОРИНАНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Мехкдаьтта промышленностана юкъерча знакогIа бола специалисташ кийчбеча дукхача шерашка бериате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Антоньев Иван Александровича — Грозненски мехкдаьтта техникума математика хьехархочоа.

Колков Клавдия Петровнана — Грозненски мехкдаьтта техникума истореи обществоведенеи хьехархочоа.

Льянова Галина Павловнана — Грозненски мехкдаьтта техникума общетехнически дисциплиний хьехархочоа.

Туманов Сергей Александровича — Грозненски мехкдаьтта техникума геологически дисциплиний хьехархочоа.

Корина Полина Михеевнана — Грозненски мехкдаьтта техникума химе хьехархочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 14 октябрь.

Ин. А. Н. БУБНОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ШКОЛА ЗАСЛУЖЕННИ ХЬЕХАРХО ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Хьалхшуш йоагIа тIехье Iомвечен цунна коммунистически кхетам лучеи доккхий гIулакхаш карагIдуларах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика школа заслуженни хьехархо яха сийлен цIи лойла Бубнов Анатолий Николаевича — Грозненски мехкдаьтта техникума директора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 14 октябрь.

ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ТЕХНИКУМА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика мехкдаьтта промышленностана йоккха говзал йола технически кадраш кийчъеча доккхий гIулакхаш карагIдуларахи вIашагIъеллача дийнахьа денз 50 шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Грозненски мехкдаьтта техникума.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 14 октябрь.

Ин. О. Г. НОВИКОВАНЕН Ф. П. ФАСУЛАКЕНЕН НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ШКОЛА ЗАСЛУЖЕННИ ХЬЕХАРХО ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Халкъа боахама йоккха говзал йола специалисташ кийчбеча доккхий гIулакхаш карагIдуларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика школа заслуженни хьехархо яха сийлен цIи лойла:

Новикова Ольга Григорьевнана — Грозненски мехкдаьтта техникума истореи обществоведенеи хьехархочоа.

Фасулаки Феоктис Павловича — Грозненски мехкдаьтта техникума математика хьехархочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 14 октябрь.

Ин. М. В. КОВАЛЬСКЕНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Юртбоахаме дукхача шерашка бериате болх барах, мелиораци дегIайоалаечеи республика Iилмаи кадраш кийчъечеи доккхий гIулакхаш карагIдуларах, ваьча дийнахьа денз 70 шу дизарца дувзаденна Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Ковальский Михаил Всеволодовича — Грозненски опытно-мелиоративни станце хиш дехка лаьтташ леладара отдела кулгалхочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 14 октябрь.

ЛЕРХIАЧУНГА—ЦХЬАН МУГIАРЕ А ЛАТТАШ

1980 ШЕРА 9 БЕТТА КЪИЛБАСЕДА КАВКАЗА ВЕЖАРАШХА ЙОЛЧА АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКАША ЛЕЛААЬЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА ИТОГАШ ЯЬЙ

Хьатlакхаьчай иттлагIа пятилетка чакхйоала ха. ВIаши яхь лелаеча Къилбседа Кавказа вежарашха йолча республикай производственни коллективашка итогаш яьй 1980 шера а бIарччача иттлагIча пятилетке а экономически социальни дегIадахкара. Цар тешал ду цу хьакъехьа дикка толамаш даьха хилара.

Парте XXVI съезда ма доагтIара накъадахара тIехьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь автономни республикай къахьегамхоша тIайийцад доккхий социалистически декхараш, хIаьта пятилетка чакхйоалаш шоай хьинар тIадерзадаьд производственни программаш кхоачам а тIехкхоачаш а яра.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

1980 шера 9 бетта план дерригчи керттерча хьокхамашта кхоачашъяьй яхье яьннача производственни коллективаша. Планал соагIа мехкага кхаьчад дукха мехкдаьтта, газ, электроэнерги, металл, машинаш, оборудовани, мебель, швейни, трикотажни баракъаш, халкъа оша кхыдола товараш.

Социалистически яхье хьалха боагIа Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене мехкдаьттахой. Ийс бетта планал соагIа Даьхена цар деннад 30 эзар тонн мехкдаьтта, 35 млн. куб. метр газ. Из мехка энергетически баланса юкъедихьа холуш дакъа да.

БIарчча хьайцача Нохч-ГIалгIайчен индустре болхлоша планал соагIа арахийцай 14 млн. сомал дукхагIа мах боля продукци. Планал соагIа кIезига продукци арахийцац кхыча республикай предприятешка а.

Дагестански АССР промышленноста болхлоша планал соагIа маьхала яьккхай 17,4 млн. соме продукци, 23 млн. квт/сахьат электроэнерги.

Хьалха а санна, керттера уйла тIаахийтар общественни производства эффективность айяра — къахьегама овсарле лаккхъяра, материальни къахьегамен ресурсех биззагIен дикагIен пайда эцара, керда техника юкъейоалайра. ХIаьта цу лостамагIа кIезига хIама карагI а даьннадац. Ерригача автономни республикашка къахьегама овсарле лаккхъяра план кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле лаккхъяра чотагIа тIаакхийттача продукцех 80 процент арахийцай Нохч - ГIалгIай АССР-и Къилбседа - ХIирий АССР-и предприятеша. Къахьегама овсарле айяра план кхоачаш ца еш йола предприятеш кIезитъеннай. ТIехьабусараш боалаш 9 бетта программа чакхъяьккхай Черсий-Балкхаройн Нохч - ГIалгIайн республикай промышленноста болхлоша. 9 бетта план кхоачаш ца еш цхьа цементни завод мара йисаяц.

Вакъда, дукхача предприятешка хIанз а бизза пайда эцац производственни низалех, доагор, электроэнерги, бийдал, балха ха йоаеш, дикал лоха йола продукци арахецаш моттигаш я. ХIара производственни коллективашйлен гIулакх да торонех биззагIа пайда эцар, керда толамаш а даьха КПСС XXVI съезда дезе ма доагтIар накъахар.

ПРОМЫШЛЕННОСТЕ 1980 ШЕРА 9 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

(проценташ)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Маьхала йоахача продукци план кхоачашъяр	101,3	101,5	102,3	102,0
ДIадахача шераца нийсдича валови продукци	101,5	104,1	105,4	102,9
Къахьегама овсарлех план кхоачашъяр	100,0	100,6	101,7	101,2
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича къахьегама овсарле лаккхъяр	101,1	106,3	106,6	100,4
Промышленни предприятеш	129	157	117	193
Царех продукци маьхала яккхара план кхоачаш ца яьраш	1	4	—	2

ЮРТА БОАХАМ

Вежарашха йолча республикай юрта боахаме къахьегараша шоай низаш тIаухийт юртбоахама шу дика чакхдаккхара. Паччахьалкхен лаьттанцара а хьайбай а продукци йохкара планаш кхоачашъяра. ХIанз колхозийн совхозийн кхашка чакхдоалаш латт хьажкIаш, дугагенараш, баьцадаккараш чуэцилга, хургболча хьувкъома лерд йоллаш латт. Юкъарча хьайбашта лаьркIа соахкарчул дикка дукхагIа доакъараш кийчдаьд.

Колхозийн совхозийн фермашка дукхагIа да доккхий хьайбаш, детташ дола доахан. ДIабахача ийс бетта дукхача фермашка дукхагIа яьккхай продукци, кIезигадукха яьеннай продуктивность. Цунца цхьана, 1980 шера хьалхарча ялх бетта хьайбай продукци яккхара а йохкара а тIехьадисад. IаьттIуя боацаш хилар бахьан долаш дIадахача шера цу ханаца нийсдича автономни республикашка кIезигденнад шура яккхар. ХIаьта дулх Къилбседа - ХIирий АССР мара дукхагIа даьккхадац.

Ийс бетта паччахьалкхенга дулх, шура, фуаш дохкара план кхоачашъяьяц Черсий-Балкхаройн Дагестански республикай хьайбаш леладераша, хIаьта дулхи шурей йохкара Нохч - ГIалгIайн Къилбседа - ХIирийн АССР.

Iалашдаьта доакъараша хьайбаш леладерашта торо лу Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа лха. Фермай болхлой декхар да планашн тIайийца декхараш кхоачаш а даь КПСС XXVI съезда накъабахар

МАЬХАЛА ЯЬККХАЧА ПРОДУКЦЕ БОАРАМА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР (проценташца).

ЧУТЕ ЦIЕНОШ ХЬАЛДАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР (проценташца).

КОЛХОЗАШКЕН СОВХОЗАШКЕН ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ 1980 ШЕРА 1 ОКТЯБРГА КХОАЧАШ ЯККХАР (проценташ).

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича дулх доахар	78	104	93	95
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича валови шура яккхар	94	96	99,8	98
Кхоабача IаттагIара яьккха шура — кг.	1567	1767	1661	1378
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича колхозашкен совхозашкен фуаш гулдар	105	116	99	96,9

1980 ШЕРА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЯХАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

(проценташ)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Боахамий дерригача тайпашка хьайбай продукташ яхара план кхоачашъяр (кхы тIа еина задаяи а ловрхIаш).				
Дулх	76	100,5	98	97
Шура	99,5	99,3	96,0	98
Фуаш	108	105	97	102
Тха (шера план)	100,0	108	89	97
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича боахамий дерригача тайпашка хьайбай продукци яккхар				
Дулх	778	101	92	98
Шура	101	100,8	102	99
Фуаш	108	102	101	102
Тха	105	102	90	99,3

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШЪЯР

ДIабахача ийс бетта автономни республикай гIишлошъераша кIезига хьалъяьяц производственни объекташ, наха чубаха цIенош, школаш, больницаш, поликлиникаш, берий учреждениш. Нохч - ГIалгIайчен подрядни гIишлошъеча организацеша шоай низашца гIишлош хьалъяра 9 бетта программа 100,3 процент кхоачашъяьй. ДIадахача шера цу ханаца нийсдича шоай низашца подрядни балхаш дукхагIа даьд Нохч-ГIалгIай, Черсий - Балкхарой, Дагестански АССР.

Наха чубаха цIенош хьалдара 9 бетта план кхоачашъяьй Нохч - ГIалгIайчен гIишлошъераша. ДIадахача шера цу ханаца нийсдича дикка дукхагIа хьалдаьд уж Нохч-ГIалгIай, Къилбседа - ХIирий, Дагестански АССР.

КIезига - дукха тоаденнад гIишлошъеча техниках пайда эцилга. Къахьегама овсарле дIадахача шера цу ханаца нийсйича айеннай Нохч-ГIалгIай, Черсий - Балкхарой, Дагестански автономни республикашка.

Шу а пятилетка а чакхъяла дукха ха йисаяц. ГIишлошъераша тIагIертта къахьега деза уж кхоачамбоацараш дIадахара тIехьа.

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШЪЕЧА 1980 ШЕРА 9 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

(проценташ)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Централизни капитальни вложеней дерригa балхаш дар	92	89,3	92	69
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича	96	106,7	106,0	100,2
царца: гIишлой-монтажни балхаш	87	89,8	87	88
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича	96	96,3	99	103
Наха чубаха цIенош дечa капитальни вложеней план кхоачашъяр	96	79,7	78	59
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича	133	102,8	102	100,4
Наха чубахача цIеной юкъара пайда дIаллара план кхоачашъяр	105	99,4	57	43
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича	118	201,7	72	133
Шоай низашца подрядни балхий план кхоачашъяр	100,3	90,2	97	88
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича къахьегама овсарле лаккхъялар	101,4	98,6	108,2	101,0
1980 шера 9 бетта план кхоачашъяь гIишлой-монтажни организацеш	38	39	39	46

ТОРГОВЛИ

Яхь лелаеча ерригача республикай торговли болхлоша кхоачашъяьй 9 бетта план.

Бахача нахага тIа-тIа дукхагIа дохк промышленни кхачани товараш, йидархошта гIулакх дара культура айлу, дукхагIа хул керда хьалъяь тикаш столовеш.

Дукха балхаш чакхдоах юрташка торговли дегIайоалаеш. Белгалдаькха доагIа юрташкара товарооборот городашкарчул сихагIа айлуга.

ДIабахача ийс бетта Нохч-ГIалгIайчен юрташка бахача нахага планал соагIа деххад 1,2 млн. сома маьхка е дIадахача шера цу ханаца нийсдича 6 процент дукхагIа товараш. Цул соагIа, плана тIа лаьрхIачул 1,4 млн. сома маьхка дукхагIа продукташ ехкай потребкооперацe моттигерча базараш тIа эттача маьхех. ДIадахача шера цу ханаца нийсдича уж ехкай 38 процент дукхагIа. Уж тайпа хьокхамаш да лоалахарча республикашка а.

Толамаш даьхадале а де дезаш дукха балхаш, дIадаха дезаш кхоачамбоацараш да торговле.

1980 ШЕРА 9 БЕТТА ТОВАРООБОРОТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

(проценташ)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Паччахьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборота план кхоачашъяр ерригa	100,7	100,9	102,0	101,1
цунца: розничи товарооборот	100,6	101,1	109,0	101,0
общественни кхачан товарооборот	102,0	99,5	100,1	102,6

БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ ДАР

Ерригача республикашка бахача наха дукхагIа гIулакхаш де даьннад, къаьстта юрташка. Быта службе хьайийллад керда предприятеш.

Город Грозне хьалийллад башка - дика быта цIа.

9 бетта бахача наха гIулакх дара план кхоачашъяьяц Нохч-ГIалгIайн Дагестански республикаша.

Бахача нахан сага лаьрхIача хIанз а гIулакхаш кIезига ду, къаьстта юрташка. Ший ханнахьа а дика а залаш кхоачаш ца деш моттигаш я.

БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ ДАРА 1980 ШЕРА 9 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

(проценташ)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Бытовой гIулакхаш дар	99	101,2	101	98
цунца: городашка	90	100,4	100,8	99,8
юрташка	95	103,3	109	97
ДIадахача шера цу ханаца нийсдича	106	107,4	107	107
цунца: юрташка	116	112,6	109	107

КПСС XXVI-ча съезда баха ма боагIара накъабахар дукха лелаеча социалистически яхье хьалхалаттарашта юкъе ва «Трансмаш» завода заготовительно - сварочни цеха сварщик Халидов Муса. Йоккха къахьегама стажи балха опыти я цун, ший говзал кадьаршна дIахьех цо кагирхошта.

Хамидов Муса коммунистически къахьегама ударник ва. Цхьа санна дукхаза а котийннад из социалистически яхье, из керте латтача сварщикий бригада хIара члено ший балха нормаш денна 140—150 процент кхоачашъю авто-тракторни прицепашта рамаш кIашагIъеххача.

СУРТА ТIА: сварщик М. Халидов.

Н. ОКАРОВА сурт.

СОАХКА ЦУ ХАНА КИИЧЪЯЬ ХИННАЧУНЦА НИИСДИЧА КИИЧЪЯЬ ШУРА (проценташца).

ТОРГОВЛЕ РОЗНИЧНИ ТОВАРООБОРОТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР (проценташца).

ДОЗАНАЛ ДЕХЬАРА

Укх шера аьхки 52 дийнахьа города Уордера (провинци Хараргe) йистошка герзаца кейчденна тIадаьхка Сомале бIунаш юхатохаш хилар Эфиопски революцени эскара подразделенеш.

Могадишо довл деш дола гIозараш цу агрессена шоай гIулакх дац, цу Эфиопе районе дов даьр «Малхбузен Сомали мукъаяьккхара Фронт» салаш яр я ала гIертар. Вакъда, йохаьча танкаш тIеи бронетранспортераш тIеи латтача сомалийски эскара эмблемаша, тIемахой автомашинаш тIарча номерной знакаша, бохабьча салтийн эсарийн документаша харийде йиш я йоацаш хьахьоих Эфиопех летар Сомале регулярни эскар долга.

СУРТА ТIА: есаралла воалаваьча капрала Мухтар Мухаммед Адена аьнад: — «Со вавь Сомале, сомалийски регулярни эскаре гIулакх деш хиннав. ЦIаьхха а хиннавац со цхьабараша дувцачох Уордера районе дов деш хиннер Малхбузен Сомале мукъаяккхара Фронт я яхачун отрядашца».

А. КРЫЛОВИЧА сурт.
ТАСС фотохроника.

«Китайски пена» тIехьашка

МЕХКДАЬТТА ХЬАКЪЕХЬА БУВЦА ОАПАШ.

«Фаьлгаца юхцараш мисcел» йолча китайски мехкдаьтта запасаш хIанз а тIехьа цхьадолча мехкий хIама лелалуш долча гIозарий корташ бIогора доахе я, тара яь Iалаьмате дукха «Iаьрна доцуа» эцара даькъерча дегаш хьестача плана лер яйначов, хIана аьлча сов кйрча яр 5-ча созыва ВСНП 3-гIа сесси болх беш хиннача хана аралаха КНР мехкдаьтта промышленностерча хьалах йола даннеш. Гучадаьлар, масала, гарггарча шин шера мехка доаккхаш дола мехкдаьтта 100 миллион тоннал кIезигагIа мара соагIа йоацача белгалон тIа латтарг хилар. Цул соагIа, чакхъяьннача китайски парламента сессе къаман экономикерча хьала хьакъехьа доклад яьча КНР Госсовета председателa заместителa Яо Илина Японе промышленности арахьарча торговлен министрца Тошихико Япоца къамаьл деш заявлени йир, 1987 шерага кхаччалца йолча юкъа Китае хьадоаккхаш дола мехкдаьтта кIезигдала мегаш да аьнна.

Гучох, пекински лидера из мунIарло японски хIама лелалуча гIозарий вихала дар цхьа бахьан доацаш дацар. Хова долча бесса, Япони эггара доаккхагIа йола китайски мехкдаьтта импортер я, долче, китайски промышленноста цу даькъера хулаш бола кегар эггара хьалха цунна Iаткъ. Дахача шерре а йисар Пекин Токиона дукха соагIа-кIезигагIа доацаш 130 эзар тонн мехкдаьтта дIа ца луш. ХIаьта ер шу доладелча дена, из де йиш йолаш моттиг ма нийсъелливге а. дIахоадалу Китая ший лоалахочунга, карарча шера, къаьстта а 1981-чен 1982-чен шерашка. КНР ший декхараш кхоачашде чIоагIа хала хургхилар.

Специалисташа лерхI Китаера еча японски мехкдаьтта импорта перспективаш чIоагIа пессимистическа я аьнна. ЮкъагIа йиса итт шера йола (1976—1980 шераш) экономически дегIахара программа кхоачашъеча керттерча лоархIаме хеташ хинна Китая мехкдаьтта промышленность. ХIанз укх сахьате къаман экономика эггара вогIча хьала тIара лакъа да. Мехкдаьтта секторерча хьалех дола дукха тамашийна хIамаш ма дарра аралийтхар, къовсттадаь аьлча, китайски газетий оагIонаш тIа айдаь дувцаш хиннача бохайски гIулакхаца дувцаденна. Юцар я 72 саг а вуш IажагIча форда тIарча буровой платформана хинна катастрофа. Из трагически гIулакх тохкаш гучадаьлар, мехкдаьтта департамента чиновникаша даькъа техническа оагIонна боагIача тайпара теркам тIабохийташ хинна ца хилар. Iилман рекомендацеш цар теркал ца яр правилаштей распоряднаштей, хIаьта шитта даьвъа хиннача низешта а торонашта а игнорировани еш хинна хилар. Мехкдаьтта промышленносте яьржа хиннай волюнтаризми авантюризми.

Кхетадеш да, цу хьалашка мехкдаьтта доаккхилга мехка дегIада йиш йолаш хинна ца хилар. ХIаьта а ала йиш йолаш да, гIулакх кхы а чIоагIагIа талхаргда аьнна. ЦIенхаштара технически халонаш ийслу, масала, Китае доаккхача мехкдаьттах 40 процент кхоачача Дацински мехкдаьтта промыслашка. «Файненшл таймс» яхача газето лерхIачох, Дацина атта хургдац кхыметтел мехкдаьтта даккхара хIанзарча боарам тIа саца а. Кхыча йоаккхйча мехкдаьтта промыслашка — Дагански скважинашкара давлени чIоагIагIа лохлуш латт. Сентябрь болабеннача хана «Жэньминь Жибао» хоам бир, Юймэньски мехкдаьтта доаллача моттигера запасаш кхоачалуш латт аьнна.

1985 шу хьатIаькхоачаш «10 Дацин» хьаь лаьрхIа хинна амбициозни план чуяхар бахьан долаш Iалаьмате дукха средстваш яйра. Мехкдаьтта доаккхилга чекхна дегIадоагIаргда аьнна хеташ хьалъяь а довзол дехьара ийца оборудовани чулатта а искусственни волокно арахеца ийс завод бийдал чIоагIа кIезигъенна йисай. Долча бесса аьлча, болх ца беш латт цул болх лерттIа дIабихийтара шера массехк миллион тонн мехкдаьтта эшаш йола Нанкински химически комбинат. Ший низага хьежжа болх беш яц Ланьчжоуски мехкдаьтта чакхдоаха завод — мехка эггара хIанзарча ханара предприяти.

Мехкдаьтта промышленностера цIенхаштара хьал кхы а харцдоаккх мехкдаьтта доалла керда моттигаш тIеххьарча хана кIезига гучаяьха хиларо. Яо Илина яхачох, 1987 шу тIаккаччалца йолча хана Китай мехкдаьтта доаллача кердача моттигашка эксплуатаци е йолалой тамаш я. ВСНП сессе цо ма дийцари мехкдаьтта даккхара темпаш лохъялара бахьанаш кхыча хIамех доацаш хьадоаккх мехкдаьтта гучайолча запасашка хьежжа хилийта дезаш хиларах латт яхаш. Кхыча дешашца аьлча, эттача ситуацех мехкдаьтта доаллача къаьнача моттигашкара мехкдаьтта кхоачалуш латташи хIаьта керда яраш хIанз укх сахьате хьаеллаязен я. ХIаьта из мелла парадоксально дале а, цхьаболча сов оптимистически уйлаш йолча зувш бараша лийрхIачох, мехкдаьтта запасаш гаргарча малхбоалехьарчарна нийсса хIана яц аьнна йолча мехка хьатIайоагIача хана... энергетически кризис хила мегаш я яхаш да хIанз дувцараш. Цунах ладора, масала, дукха ха йоацаш «Гуанмин жибао» яхача газето а. БIаьшере чакхйоалаш а тIехьа энерге производство башха лакхача хьокхамашка кхоаче тамаш я яхаш яду ша.

Гучох, «китайски Iалаьмате йоккха мехкдаьтта программа» башха эсала ца ловзаяь блеф хиннай, вешта аьлча ший масштабашка диллача дунен халкъашта юкъерча торгово-экономически гIулакхий историна юкъе яха йиш йола мистификаци. Цунца цхьана, боккъонца лаьрхIачаь из да «экономически тамашага» долха наьиъаш. Мао хьанара ловзара правилаш телха я ца еш, бIаргаш а дувшадаь, кулгаш хьалхашкахьа а дахийта лелача китайски куллалхой волюнтаристски экономически установкаш практике чакхъяхара классически масал.

Игорь НАДЕЖДИН.

(АПН).

Советски Хакасе—50 шу дизарга

СССР ХАЛКЪИЙ ЦХЬАН ДЕЗАЛЕ

20 октябре вай мехкарча халкъаша деладергда Красноярски крайна чуйоагIа Хакасски автономни область вIашагIъеллача дийнахьа дена шоваткъе итт шу дизар. Сийлахь-боккха Октябрь хилалехьа паччахьа Росси тIехьайкса йист хиннай из, цига баьхача наха боккха Iотъкъам гIалоаттабаьб самодержавни Iаьдалок моттигерча аьлингашеи. Эсала юрташ, наг-нагахьа мара ноаца отараш, хьайбаш леладенрий-кочевникий стойбищаш — иштта хиннад цу халата, караргалкъа йолча моттигаш-карча ландшафта сибат.

ХIанз хакасаш мехкарча кхыча вежарашка долча халкъашта нийсса индустриальни, культурни дегIахкара Iалаьмате йоккха программа кхоачашъеш ба.

Къаьстта сиха хувцаденнад Хакасе сибат Саяни территориально-промышленни комплекс хьахила йоласлча дена. ХIанз цига хьалъеш а болх беш а я барайтта предприяти. Царна юкъе я мехка йоккхаярсх йола ялх миллион йиъ бIаь эзари киловатт мощность йола Саяно-Шушенски ГЭС, «Абаканвагонмаш» яхо хIана дунен халкъашта юкъерча классах йола йоккхий платформани деза моккьаш вхухьа контейнераши арахецаш йола производственни объединени, Черногорски химвольни комбинат...

Юрта бокхама производство къаьст-къаьста шо-шоай доалахьа хиннича бокхамашкарен эIамигача кооперативашкарен хьайоласнна ялат, дулх, шура, тха доакхаш йолча йоккхача фабрикашка кхоачаш детIаенай. Хьалха кочевой хиннача моттигашка хоза тоаль юрташ, йIаьхий колхозаши совхозаши йола поселкаш хьахиннай.

Iалаьмате доккхий хувцамаш хиннад культура, образоване, бахача наха медицински гIулакх дара даькъе. Цхьан хана цига баьхача нахa юкъе нагахьа саг мара дийша ца хиннача хIанз массанега а юкъера дешар дешийтилга юкъедоаладаьд. Областерча 220 школашка дешаш 82 эзар бер да. ТIехьарча итт шера Хакасе вузашкеи юкъерча специальни дешара заведенешкеи кийчъаьв лакхерен юкъерен говзал йола 23 эзар гаргга специалист.

Доккхийча производственни хьокхамашца накъабоагIа Хакасе къахьегамхой шоай автономни областа ах бIаь шера юбилейнен хургйолча КПСС XXVI съездая.

Эзар музыка хьехархойи кхо бIаь клубен болхлом кийчаьв Абаканска музыкальни училище. Цу даькъе доккха гIулакхаш карагIдиннад Хакассии композитора, училища хьехархочоа Георгий Иванович Челборакова. Цо язъяьд дезткъа совгIа илли, шиъ симфонически поэма, «Хозле са Хакаси» яха симфонически кантата. Областа 50 шу дизара юбилейна хетальй до из кантата.

СУРТАШ ТIА: 1. Абакански рудоуправление шахта № 3 йолча участка электромеханика М. Н. Чистобаева Политехнически институт чекхъьаьккхай ше Iомадери йоккха опыти вIаши тардеш, хIанз тIехдика къахьегаш съезда хьалхарча вахте латт из.

2. Г. Н. Челбораков город Абакана художественни самодеятельноста доакъошхошца цхьана.

Ю. БАРМИНА суртащ.

ТАСС фотохроника.

Сеiид ЧАХКИЕВ

ГАЗЕН ЖАИ

(БАСНИ)

АтагI баь тIа хиннад лаьцаш,
Сецца арадаьнна жалар,
Доккха доаца цкъа ма Iуя.
(Цкъаза дагадоацар хул).
Цхьанне хIана доацаш сага,
Шоаш дизача, даха хи тIа,
Хий а молаш;
Iаьхаргашта
Шура хьоккаш хиннад.

Иштта

Жа дIахо а лела матар...
Бакъда, цхьан дийнахьа цига
Гучаьннай къуза бодж.
Цун бIаргех хи тIадам бож.
Оал цо, мож а эгаш:
«Мискаш, шоана доттагI ма.
Бердлой а шо даа гIерташ.
Аьрзош а я сигла кхесташ,
Ира мIараш арайоатеш.
Iаьхаргашна дог а доаташ.
Чарч а гоннаьъ, — гоьзе,
кийча,
Ломаш де шо даа кийча,
Аз вIаш хилар оаш ца
дойа...».
Цхьан устагIо аьнад:
«Айя,
Фуд Iа дувцар,
кхерам тувсаш!
Оакхарий дац тхоца
къувсаш.
Царца машаре тхо дйт,
Юкъе йоацаш вIалла хьагI.
ХIаьта гоззаз...».
«Саца, Iовдал! —
Гаьзо устагI соцабу.
Со кийча я бее дув,
Аз мел дийцар бакъ мага
дьнна.
Шугар яц со хIама эшаш.
Шоана дика хилар дезаш
Да аз дувцар...».
Жа шендаьнна,
Жа цецдаьнна,
Ер бекъла а тарлу аьнна,
Цо яхар де хиннад раьза.
«Доала тIеххьа! —
аьнад гоьза.
Жа Iул шийна тIехьа
дьнна,
Йолаеннай, ког а баьккха.
Дугаш сенна цаьро той де,
Жа чудигад нийсса бойна...
Дувцар кхетачуш де дика.
Вайна хоаш де, —
дег чур бIехе, —
Доацаш сибат, имаи, сий,
БIарча халкъаш бойна дига
Кийча йолга фордал декъар
Цхьаццайола гаьзарий.

ФУТБОЛ

СЕЗОНА ТIЕХХЬАРА МАТЧ

Самардийнахьа чакхъяьлар укх сезонера «Терека» тIеххьара матч. Цу дийнахьа вай футболисташ ловзаш бар Махачкалерча «Динамоца».

Юххьанце а деза Iалаьмате сиха дIадоладир ловзар шиния а команда футболисташа. Шоай коанаIараш лораеш хьадой хяна дIаэттар хьашший. Цхьа минут ялалехьа Махачкалерча футболисташа — фусамдай коанаIарашкахьа саьнгара бурган техар. ПхелагIа минут йолаеннача хана «Динамо» футболисташа вай коанаIарашкахьа теха бурган Iалаьмате кхераме яр, вайчар саьнга яхийтар из. Из а цхьаькха а саьнгара бурган техар цар, цхьабакъда, цу минуташка дика лайзар вай футболисташ. Хьаьшаша укх йийтта шийт-кхо минут йоаллаше, атаке хьийддача фусамдаьша минут яха мара чутохар цар коанаIарашка бурган. Iалаьмате дика ловзаш еррига матч чакхъяьккхача Талгаев Ванда чутехар хьалхара бурган Ала доагIа. укх матче къаьстта дика ловзаш бар Соколов Владимири Садаев Iумари аьнна.

Санъердаме я Соколов ловзаш цун бIарахьежа. Кхесташ йола маркъяг саннa сиха ва из. Iалаьмате сиха дIаккхоач из эггара эшача моттиге. говза лайзе хьайоаккх бурган. Укх ловзаре кIеанатагIа техаяле, саьнгара а вешта а иттаза хьаьший коанаIарашкахьа бурган чутехар цо, цхьабакъда, бурган чуйоалаш яцар, йийхка йолаш мо мара.

Хьалхарча тайма 36 минуте хоза гол чутехар лакхача говзалца ловзаш еррига матч дIайихьача Садаев Iумара. Цул тIехьагIа массехказа бурган чутоха аьттув болаш бар фусамдай а, хьаьший а. Бакъда цхьанне а кхы аьттув ца боалаш, счет 2:0 йолаш кхотаэо «Терекагахьа» я йолаш чакхъяьлар хьалхара тайм.

«Терек» а хьаьший а дика ловзаш Iалаьмате гIадбаха бар болельщикаш. ЦхогIарч деттаьш, хилхабуйлаш «Кхы а, кхы а!». Бурган чутоха «Терек!» — лхаш. ТIеххьарча пхи ловзаре дика ловзаш хьайоагIача шоай командо дог айдаьдар цар. Боккъалдар аьлча, турнирни таблице Iаьха хувцамаш дергдолаш ловзар дацар из, хIана аьлча цу шинна а командах цхьаннена а лакхерча лиге хьалъяла бокъо лууш дацар из тIеххьара ловзар.

ШоллагIа йола тайм дIайолалушше а цкъа а шозза а вай футболисташа саьнгара бурган техар хьаьший коанаIарашкахьа. Боккъалдар аьлча, Iалаьмате говза тох укх Соколова, хьайозе, футболисташ лебеш коанаIарашка чуэкхаргйолаш. Бакъда, сел хозеи дукхен цо хьаьший коанаIарашкахьа йийтта бурган чуйоалаш яцар. Хьалхарча тайме шийттагIа минут йолаеннача хана вай футболисташа чутехха бурган сана укх тайме шийтталагIча минуте вай коанаIарашка хьаьший нападающе Маркарова Александра а чутехар бурган. Вай защитникийн вратарен бехкагIа чуьйлар из бурган вай коанаIарашка.

Дика ловза аьттув боалаш вацар вай нападающи Спиридонов Юрий. Цудухьа из хийцар вай тренераша. Хьаьший а хилар хувцамаш.

ШоллагIча тайма 38-ча минуте «Динамо» коанаIарашка укх матче ший шоллагIа йола бурган чутехар Садаева.

Судахоче шок техача хана счет 3:2 йолаш «Терек» кот а йоалаш чакхдаьлар из сезона тIеххьара санъердаме ловзар. 43 очко а йолаш турнирни таблице йиълагIча моттиге дIачIоагIъелар «Терек».

Укх тIеххьарча пхе ловзаре цкъаь-цкъа ца эшаш вай команда чакхъяларои, цун хинна сий айдеи цунах йиза йола классни команда ен дагаволаш «Терека» керда керттера тренер А. А. Еськов хиларои дог доахилга ю, аьнна хет сона, тIадоагIача шера хьалхарча лиге ловза вай команда бокъо лакха вIаштIехьа даргхиларах.

Бек. АБАДИЕВ.

ХЬ.-Б. МУТАЛИЕВНА ХЕТАЛЬ САЙРЕ

Самардийнахьа Грозне А. Чехова цIерагIча библиотеке кхелар ловзаш вола гIалгIай поэт, прозаик, драматург Муталиев Хьаж-Бийнар ваь 70 шу дизара хеталь торжественни сайре.

Хь.-Б. Муталиева вахара, творчестве лаьцна бувцаш доклад йир Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета доцента, филологически Iилмай кандидата И. А. Дзахильгова. Цул тIехьагIа къамаьлаш дир вазархочунца Хь.-Б. Муталиевца цхьана болх баь а из дагавоагIаш а болча яздархоша С. Озиева, Б. Сандова, А. Бокова, М. Сулаева, А. Хамхоева, А. Ведзижева, филологически Iилмай кандидата И. Оздоева, кхычар.

ЧАКХЪЯЬННАЙ КОНКУРС

Дахача шера август беттa Нохч-ГIалгIай АССР культура министерствос, республика яздархой Союза правлене, театра Еррироссийски Общества Нохч-ГIалгIай отделене, ВЛКСМ обкома бюрос кхайкадьар «ДинагIйола драматургически произведенеш язъяра республикански конкурс».

Конкурсе дIа яр профессиональни драматургашеи самодеятельни автораши язъяь 18 пьеса. Цу пьесай керттера чулоацам — патриотизм. Даьхенцара безам, керда саг кхевар, цхьаболча наьха сакхетам чу диса кьаьнарча ноча гIулакхашца къовсам лоаттабар, таханара вай гIоза вахар гойтар. Царех дукхагIъйраш Нохч-ГIалгIайчене Советски Iаьдал дIаоттадеши цун социалистически боахам чIоагIбеши лаьттача лирача классови къовсама, таханарча вай республика гIоавча деношта. ТIема а къахьегама а турпалашта хеталь яр.

Автороашта кхайкаль массехк премеш яр. Укх деношка итоташ яьй цу конкурса. Хьалхара преми цхьаннена а хьожаьяц. ШоллагIа преми еннай «Ленинан некъ» яхача газета корреспондента Яхьяев Лечас Сийлахь-боккха Даймехка тIом чакхбаьнна 35 шу дизара хеталь йолча «Цергара даьккха дуне» яхача пьесана. Шиъ кхоалагIа йола премеш хьожаяь «Рак еле» яхача Муцаев Махьмада язъяьча «Тенга сягах» яхача пьес йолаш Сандов Билала язъяьча драмашта.

Поощрительни премешца белгалъяьхай Ахмадов Iумара «Iатташ хиина эхь-эздел», Боков Ахьмада «Бохабаь го», Матиев Вахий «Лаьттан йоахал» яха пьесай.

А. БЕК.

18 ОКТЯБРЬ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 16.00 Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.00. Кинолектори. «Машара, герз дIадаьккхара, кхерамзлена тIехьа» яха кино хьокхар.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 15.00. Йоккха зал. «КПСС — коммунизм, хьалъеш советски халкъо лоаттабеча къовсама дог уралъеттадер а вIаштIехьбоахар а» яха лекци. Документальни фильм.

Химикий культура Дворец. 12.00. Доша гуйра яха цIей. 16.00. «Книжнай дунен тIа» яха любительски объединени. «Советски литература кердадараш» яха беда. 17.00. Болх беш я «Лира» яха любительски объединени. Духовой оркестра концерт.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 13.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр. 17.00. Нагирхой салаIара сайре.

19 ОКТЯБРЬ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 16.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.30. Кинолектори. «Машара, герз дIадаккхара, кхерамзленна тIехьа» яха кино хьокхар. 17.00. Ваьццара театр. «Красный молот» завода культура ЦIен художественни самодеятельноста концерт.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

КУЛЬТУРЕИ ВАХАРИ

ГРАМПЛАСТИНКАЙ ЗАВОДА ЮБИЛЕЙ

«...Укх деношка города гонахьарча моттиге Апрелевка яхача, Москвана юхе, хьеллаш я граммофони пластинкаш ю масса хьеш а граммофони пластинкаш еш а эрсий эггара хьалхара фабрика... Шеко йоацаш йоккха кхоане хургья кердача предприяте, хIана аьлча дукха ха я из санна фабрика чIоагIа эшаш хилар Росси холучу дола».

Иштта бола хоам арбаьлар 1910 шера «Граммофонный мир» яхача журнала ворхIлагIча номер тIа. Цу заметкана дIатIатоха могаргда цу шера эггара хьалхара пластинка — 400 грамм хула диск арахецар а. Иштта дIадоладелар Росси граммофони гIулакх. Из хаддаза дувзадена да завода историца. Из дувцаш хургда дIахо дола къамаьл.

— Заводоуправлени хIанз эIамигача цхьа этаж йолча цIеношка л.

— ХIаьта хьалха еррига фабрика цу помещене чу ма хиннайий, — яхаш дувц производства начальника заместитела Виноградов Иван Григорьевича. — 1910 шера цига болх беш бар 50 гаргга саг. ДукхагIча даькъе уж бар гонахьарча юрташкара ахархой. Хала дар царна: 12 сахьата болх бора цар. смене хIара прессовщико хьайора 100 — 150 пластинка. Цу ханага диллача уж дукха хул.

Сийлахь-йоккха Октябрьски революци котъяьлча фабрикана национализаци йир. 1919 шера пластинкай печатникашта хьалхашка доккха декхар оттадир: пролетарски революце баьччай къамаьлаш тIадола пластинкаш арахеца, аьнна. Масала, В. И. Ленина 13 выступлени, М. И. Калинина, Н. К. Подвойске, Н. К. Крупскаяй... къамаьлаш дIаладир. Пластинкаш дIайоаржайора заводашкеи фабрикашкеи гIолла, хIаьта юрташкара Апрелевке ухар ходокаш. Пластинкашка ла а дийгIе, ахархоша оалар: «Из да вейна дезар а. Тха юрта цу къамаьлех дукхагIа теш моллагIча газетах тешачул». Иштта къовсам лоаттабора болхлоша Советий Iаьдал чIоагIдара тIехьа, шоай продукци къонача республикана мел чIоагIа сая а хоаш.

Шераш дIаухар, низ бовлар Советски Союзага. Халкъ знанешка, культурага кхача гIертар. Цу хьакъехьа кхычунца хувца йиш йоацаш эйвш яр пластинка. Дункхача цIеношка сий долаш лелайора патефон. Фабрика продукци езараш хаддаза дукхагIа хулар. Апрелевски завод а яь эргалькха производство шерлора тоалора. Цига болх беш вар эзар гаргга саг. Шера арахеца дискаш 20 миллионага кхоачаш латтар.

1941 шера 21 июне фабрика кулгалхоша рапорт делар къахьегама кот а лакхарах: ах шера план хьалха кхоачашъяьй, вланал совгIа ах миллион гаргга пластинкаш арахийцай, аьнна. ХIаьта шоллагIча дийнахьа болабелар Сийлахь-боккха Даймехка тIом...

Фабрика минаш шрапнелаши арахеца йолаелар. Бакъда, 1941 шера гурахьа бомбаш йийтта чIоагIа йохаьяр из, болх сацийта бийзар, хIаьта ца йохаеш йисa оборудовани вахи Урала дехьа дIабахийта бийзар.

Бакъда, 1941 шера 26 декабре вай эскаро гитлеров цех мукъаьйккхар город Наро-Фоминск. Цунна юхе я Апрелевка. Завод меттаоттаелаьрхIадар. дукха ха яалехьа цо ший хьалхара продукци арахийцар. Дикка йохаяь йолча цехашка болхлоша арахийцар пластинкаш, лоархIаме йола оборонни продукци санна а хетаьш. 1945 шу чакхдоалаш Апрелевски заводо арахийцар шера ялх миллион дискаш.

Завода таханара дIа дув цилга дийхар аз цул директоргара Сергей Захарович Михайловичгара.

— Сийлахь-боккха Даймехка тIом чакхбаьннача тIехьагIа советски грампластинкаш арахецача производстве керда этап йолаелар. Дикка сиха карагIдаьлар тхона тIом хилалехьа миссел дукха дискаш арахеца. 1950 шера вай лабораторешка хьайир пластмасса даьхен рецепт, цо йош хи лийтар доаллал дехьара кхухьаш йола бийдал йита. Апрелевски завода истори цхьа йола лоархIаме моттигаш белгалъяха безам бар са. Масала: 1953 шера эггара хьалха хьайир мIаьхха легкхаш йола пластинка. 1961 шера эггара хьалха арахийцар стереофонически йола зув дола грампластинкаш. Цул тIехьагIа кхо шу даьлча завод юкъеяхар СССР культура Министерствон йоллача грамзаписа «Мелодия» яхача Еррисоюзни фирмина.

Тахан вай мехка ворхI предприяти я пластинкаш арахецаш. хIаьта укх тIеххьарча шера арахеи компактокассеташ а. Тха завод фирме керттера яр я. Цо шера хьаю 73 миллион грампластинкаш. Керттерча даькъе йIаьхха лекхаш ераш, дунен стандартагIа йола йоккхий дискаш хьаю. Цул совгIа арахец пластмасса тIа ярь «синглы» яхараш.

Апрелевски завода болх моллагIча предприяте бар санна лоархI, цо хьаьча продукце дукхаьлен дикалдаь хьежа. Бакъда тха продукце дукхал цхьан тайпара яц: заводо тIехь-тIехьа дукхагIа хьаю стереофонически йоазув тIадола дискаш, монопластинкаш кIезигагIа а еш.

Продукци дикагIа хьаяр предприяте ерь эзар болхлочун лоархIаме гIулакх да. Ала йиш я са укх шера заводо арахийна дискаш хьал хьаеш хиннача продукцел шина децибела чIоагIагIа дукха я, аьнна. Пластинкаш тIа Iош йолча статически электричествана дукхала къовсам лоаттабяре никъ лохаш ба. Масала, пластмассах антистатик я тохаш хьаьний пластинкаш. Беттаьш а хозагIа хьаде доладаьд — тIа гIолла целлофан доалла беттаьш арахеца кийчдуш я завод.

Бакъда, производство керлдулга юхауваш ши хIама да. Пластинкаш еш йола бийдал тIехьаьлле хьакхоат заводага. Дика яц сонотимор а. хIаьта оттаяь стандарташ телхаеш хилча кIезигагIа «лха» диск. Масала а пла кхоачаш шоай планаш кьаьхат лоаттадераш а. Из бахьан долаш хоьачь бетташта меттел цхьан хана тишашка тIахьерчаеш лелаяь хIамал арахецай за ца доалача чхьаьнд тхо.

— **ХIаьта завода бувзамаш мищтад доалл дехьарча граммофони фирмашца?**

— Эггара хьалха са белгалдаккха безам бар ЧССР-чоча коллегашца дика гIулакхаш хилар. Iа эийрий технически тIахьожама оттаеш латта чехословацки оборудовани? Из «Тесла» яха тха предприяте оттаяь шоллагIа йола стереопроигрыватель я. ХIаьта продукцех аьлча, ЧССР арахьарча торговле организацеша укх шера 41 эзар пластинкаш ийцай тхогара. Цар тIа я эрсийн советски музыкальни искусства жанраш. Оаха вIаши гIулакхаш леладу шинна а оагIона пайдана хургдола перспективни лоархIам болаш. Цу тайпара леладу оаха тхоай гIулакхаш социалистически мехкий кхыча фирмашца а. хIаьта тха продукци кхоач дунен 75 мехка.

Укх шера завода 70 шу дизад... Цу хана чукъ шаьр вхи миллиард пластинкаш арахийцай. Хьалхашка ба миллионаш болча наха музыка йовзийташ, дега гIоз еш бола болх.

Валерий СКИБА, АПН корреспондент.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.50 — Iуйранара гимнастика.
9.15 — «Буратино выстехки».
9.45 — «Шоана зай-поанай!».
10.15 — «Советаши вахари».
10.45 — М. Ю. Лермонтов. «Поэзи».
11.25 — «Тха адрес — Советски Союз».
12.00 — «Котало вьнкхараш».
13.15 — 46-гIа «Спортлото» тираж.
13.30 — «Маэстра Тийт Куузик театре» (Эстони). Телевизионно музыкальни фильма премьера.
14.00 — «Эрмитаж». Рембрант.
14.30 — Кеоладараш.
14.45 — Берашта. «Лаьхха хIама доллаш майра». Художественни фильм.
16.05 — «Хьайбай дунен тIа».
17.05 — «Кинопанорама». Продолжени. Телевизионни художественни фильмах долл къамаьл.
17.35 — Политически обозревателa Ю. А. Летунова къамаьл.
18.05 — СССР-а Пачхьалкхен Доккхача академически театра балета артистий концерт.
18.35 — «Цхьоагlо». Телевизионни журнал.
19.10 — Телевизионни спектакла премьера.
21.00 — «Ха».
21.45 — СССР-а халкъа артистка Е. Образцовас дIалокх эрсий романсаш. Пистехьачa — кердаллараш.

II ПРОГРАММА

5.00 — Документальни фильмий программа.
5.45 — Ф. Мендельсон. «Итальянски симфони».
9.15 — Шахматие школа.
9.45 — «Эрсий къамаьл».
10.15 — «Мама школа».
10.45 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа.
11.15 — «Литературни беседаш».
12.15 — «Теремок».
12.45 — Берашта. Мультфильм.
17.35 — «Денъярод» (гIалгIай меттала).
13.35 — «Несарий дукъала бoл» лара. Хаппаша Нурадилов цIерагIча театра спектакль (нохчий меттала).
14.35 — «Кхоана — кхачан промышленноста болхлой Ди» (нохчий меттала).
15.25 — Л. Леонов «Доцо карега». Московски драматически театра фильм-спектакль.
17.40 — Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата С. Потапенкос дIалокх Ф. Шопена, Ф. Листа произведенеш.
18.00 — Футболах йола СССР-а чемпионат. СКА (Ростов-на-Дону) — «Динамо» (Киев). ШоллагIа тайм.
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — «Торпедо» (Москва). 2-гIа тайм.
19.45 — Телевизионни документальни фильм.
20.00 — «Бийса дикъаьала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Могашал». Iилмай-популярни программа.
21.00 — Документальни фильмий программа.
21.40 — «Беддий сая оаз» яха художественни фильм.

19 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.50 — «Зарядка с Айоттаг!».
9.15 — «Халкъа музакаш».
9.30 — «Гурган бетта сахьат».
10.00 — «ГIулакх ду Советски Союза».
11.00 — «Могашал». Iилмай-популярни программа.
11.45 — «Iуйранара почта». Музыкальни программа.
12.00 — «Iилман техникех». Киножурнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Доккхий кулацамаш». Телевизионни художественни фильм (2-гIа серий).
15.10 — «Гораша накхе кхача аккаера. «Сийрда город» — телевизионни документальни фильма премьера.
16.45 — «Тхан — кхачан промышленности болхлой Ди». СССР кхачан промышленноста министра В. П. Ленна къамаьл.
16.00 — «Шун къахтий декараш». Кхачан промышленноста болхлой заявкаш доал концерт.
16.45 — «Кинопанорамы клуба».
17.45 — Мультфильм.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — ЦТ. Экране эггара хьалха. «Рудин» яха художественни фильм. Из цIи йолча Тургенева романах даьккха.
20.15 — Футболах йола СССР чемпионат: ЦСКА — «Кайрат» (Алма-Ата). 2-гIа тайм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Т. Хренникова вIашагIкхетар». Фильм-концерта премьера.
22.25 — Футбольни обозрени. Пистехьача — кердаллараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Телевизионни документальни фильмий программа.
8.50 — «ДикагIа товараш — дукхагIа».
9.20 — «ВIаргагIулдар — тема хаддар».
10.30 — Монгольски Халкъа Республики пачхьалкхен халхарен илли ансамбля концерт.
11.15 — «АБВГДейка».
11.45 — «Хьалхашкахьа доала, вIаьнкхаш!».
12.45 — «Фаьаг болча хьоашагIа». «Аьха вадазараш». Мультфильм.
14.00 — Хеставу кердача дунен сагI Кинопрограмма.
15.00 — Спортивни передача.
16.15 — Физкультура — дезалий гIулакх. Iилмай-популярни фильм.
16.55 — «Тха адрес — Советски Союз».
17.55 — Оставанкино концертни студе К. Кулиева поэзе сайре.
19.10 — ДIаьлокх Дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата Л. Снегиревас (арфа).
19.30 — Футболах йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Кайрат» (Алма-Ата). 1-ра тайм.
20.15 — «Бийса даьакъала хийла шун, бераш!». Мультфильм.
20.30 — «Художникаш вола дувцараш». М. Греку.
21.00 — Центральни телевидени Еррисоюзни радион симфонически йоккхача оркестра концерт.
21.40 — «Са къонгий ди». Телевизионни художественни фильм.

РАДИО

19 ОКТЯБРЬ

6.40 — «Къахьегама вахте — Советски района къахьегамхой» (нохчий меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.13 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.26 — «Къонал» яха радиожурнал (эрсий меттала).
10.20 — «Къонаберий сайре» (нохчий меттала).
11.00 — «Нохч-ГIалгIайчен музыкальни культура съездагара съездага» (эрсий меттала).
11.40 — «КIарцал». Сатирически журнал (гIалгIай меттала).
12.30 — Театр микрофона хьалхашка. «Керда сазон йолаеннай» (эрсий меттала).
18.00 — «Хьона Даьхе, сан тайпан ди» (гIалгIай меттала).
18.30 — Кхачан промышленноста болхлошта заявкаш концерт (гIалгIай меттала).

19 ОКТЯБРЬ

КХАЧАН ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ДИ.

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.23 — «Шоана еза дета музыкаш» (эрсий меттала).
11.15 — Кхачан промышленноста болхлой Денна хеталь музыкальни программа (эрсий меттала).
13.15 — Хоамаш.
16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
16.30 — «Школьни глобус» (эрсий меттала).
18.00 — «ЦIе сийлаш» (гIалгIай меттала).
18.30 — «Ашарийна доттагIал дегчерий» яха концерт (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 15—20 Грозне 18—20 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 0—5, дийнахьа 16—21 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редакторе — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00327. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4937.